DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 7 december 1995 *

I mål C-472/93,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Pretore di Lecce (Italien), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Luigi Spano m. fl.

och

1) Fiat Geotech SpA,

2) Fiat Hitachi Excavators SpA (f. d. Fiat Hitachi Construction Equipment SpA),

angående tolkningen av rådets direktiv nr 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter (EGT nr L 61, s. 26),

meddelar

* Rättegångsspråk: italienska.

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av J.-P. Puissochet (referent), tillförordnad avdelningsordförande, J.C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, P. Jann samt L. Sevón, domare,

generaladvokat: G. Cosmas,
justitiesekreterare: L. Hewlett, byrådirektör,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Spano m. fl., sökande i målet inför den nationella domstolen, genom Francesco Galluccio Mezio och Giuseppe Galluccio, advokater i Lecce,

— bolagen Fiat Geotech och Fiat Hitachi Excavators, svarande i målet inför den nationella domstolen, genom Cataldo Motta, advokat i Lecce, Germano Dondi och Renzo Maria Morresi, advokater i Bologna, och Alberto Dal Ferro, advokat i Vicenza,

— Europeiska gemenskapernas kommission genom Nicola Annecchino, vid rättstjänsten, och José Juste Ruiz, nationell tjänsteman med förordnande vid rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att Spano m. fl., företrädda av Francesco Galluccio Mezio och Giuseppe Galluccio, bolagen Fiat Geotech och Fiat Hitachi Excavators, företrädda av Germano Dondi, Renzo Maria Morresi och Alberto Dal Ferro, och kommissionen, företrädd av Nicola Annecchino och Horstpeter Kreppel, nationell tjänsteman med förordnande vid rättstjänsten, har avgivit muntliga yttranden vid sammanträdet den 29 juni 1995,

och efter att den 17 oktober 1995 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Pretore di Lecce har genom ett beslut av den 2 december 1993, som inkom till domstolens kansli den 17 december samma år, enligt artikel 177 i EG-fördraget begärt ett förhandsavgörande beträffande en fråga om tolkningen av rådets direktiv nr 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter (EGT nr L 61, s. 26, nedan kallat "direktivet").

2 Denna fråga har uppkommit inom ramen för en tvist mellan Spano och flera andra anställda vid bolagen Fiat Geotech och Fiat Hitachi Construction Equipment, numera Fiat Hitachi Excavators, (nedan kallat "Fiat Hitachi") om tillämpningen av det fackliga avtal som slutits den 11 november 1992 mellan å ena sidan Fiat Geotech och å andra sidan de fackföreningar i branschen som är anslutna till de fackförbund som på nationell nivå representerar flertalet arbetstagare samt med de fackliga avdelningarna vid anläggningen i Lecce (nedan kallad "avtalet").

3 Avtalet har till syfte att hantera det strukturella överskott av personal som skapats till följd av att efterfrågan på jordschaktningsmaskiner, som tillverkades vid anläggningen i Lecce, sjunkit kännbart och har slutits inom ramen för ett fackligt medbestämmandeförfarande. Detta förfarande anvisas i artikel 47 i lag nr 428 av den 29 december 1990, som innehåller regler för hur de skyldigheter som följer av Italiens

medlemskap i de Europeiska gemenskaperna skall uppfyllas — lag med anknytning till gemenskapsrätten för 1990 (GURI, supplement 1991 nr 10, nedan kallad "1990 års lag").

4 Artikel 47 i 1990 års lag innebär en ändring i den lagstiftning som införlivar direktivet i den italienska rättsordningen. I dess femte punkt ges ett undantag till artikel 2112 i den italienska civillagen enligt vilken anställningsförhållandena fortsätter och de rättigheter som arbetstagarna har på grundval av dessa kvarstår oförändrade i förhållande till förvärvaren, för det fall ett företag överlåts.

5 I denna punkt stadgas:

"Då sådana företag eller produktionsenheter överlåts, vilka av CIPI har befunnits vara krisdrabbade i enlighet med artikel 2.5 c i lag nr 675 av den 12 augusti 1977 — eller sådana företag som antingen försatts i konkurs eller som varit föremål för konkursliknande åtgärder — och i vars fall en fortsatt drift inte avses eller vars drift avbrutits, och det medbestämmandeförfarande som ovan nämnts utmynnat i ett avtal som säkerställer rätten till arbete, om än endast delvis, i dessa fall lyder inte de arbetstagare vars anställning fortsätter hos förvärvaren under artikel 2112 i civillagen om inte avtalet innebär förmånligare villkor för dem. Det kan därtill föreskrivas i detta avtal att överlåtelsen inte gäller övertalig personal och att dessa helt eller delvis stannar kvar i överlåtarens tjänst."

6 Att Comitato di ministri per il coordinamento della politica industriale (ministerkommittén för koordination av industripolitiken, nedan kallad "CIPI"), med stöd av artikel 2.5 c i lag nr 675 av den 12 augusti 1977, som innehåller bestämmelser om åtgärder för koordination av industripolitiken, omstrukturering, omställning och utveckling av denna sektor (nedan kallad "1977 års lag"), konstaterat att ett företag är krisdrabbat, möjliggör för Cassa integrazione guadagni — gestione straordinaria (en kassa för lönekompensation och dess avdelning för extraordinära fall,

nedan kallad "CIGS") att ansvara för hela eller delar av löneutbetalningarna till det berörda företagets anställda.

7 I det avtal som Fiat Geotech slutit anges:

a) att överlåtelse av verksamheten i Lecce till Fiat Hitachi, som bildats i syfte att överta verksamheten och fortsätta produktionen (om än i förminskad skala), har skett den 1 januari 1993,

b) att Fiat Geotech skall inge en begäran som syftar till att de behöriga myndigheterna genom tillämpning av artikel 2.5 c i 1977 års lag skall fastställa att verksamheten i Lecce är särskilt allvarligt krisdrabbad med hänsyn till situationen på den lokala arbetsmarknaden och det läge som produktionen befinner sig i inom denna sektor,

c) att förflyttning skall ske av 600 av de 1 355 anställda från verksamheten i Lecce till Fiat Hitachi, genom tillämpning av artikel 47.5 i 1990 års lag. De 600 anställda skall väljas ut på grundval av det förvärvande företagets tekniska, organisatoriska och produktionsmässiga krav,

d) att de övriga 755 anställda, däribland sökandena i målet inför den nationella domstolen, kvarstår som anställda vid Fiat Geotech och att dessa skall placeras under CIGS: s ansvar.

8 Genom avtalets tillämpning kvarstod de sökande i målet inför den nationella domstolen som anställda vid Fiat Geotech och blev placerade helt under CIGS: s ansvar från och med den 1 januari 1993.

9 Då de befarade att bli uppsagda vid utgången av den tid de var placerade under CIGS: s ansvar begärde sökandena i målet inför den nationella domstolen att Pretore di Lecce skulle fastställa att avtalet var ogiltigt samt att deras arbetsförhållanden skulle överflyttas till Fiat Hitachi, förvärvare av verksamheten i Lecce, genom tillämpning av artikel 2112 i civillagen.

10 Fiat Geotech och Fiat Hitachi, svarande i målet inför den nationella domstolen, har hävdat att avtalet är giltigt då det slutits i enlighet med bestämmelserna i artikel 47.5 i 1990 års lag.

11 Den nationella domstolen har sökt klarhet i huruvida denna sistnämnda bestämmelse överensstämmer med direktivet med avseende på att den avviker från principen att förvärvaren automatiskt skall överta ansvaret för anställningsförhållandena.

12 Den nationella domstolen har särskilt framhävt att även om domstolen har fastställt att direktivet inte är tillämpligt på överlåtelser inom ramen för förfaranden som syftar till likvidation av överlåtarens egendom och till att hålla fordringsägarna skadeslösa, så gäller en överlåtelse av ett krisdrabbat företag, i den mening som avses i artikel 2.5 c i 1977 års lag, verksamheter eller delar av verksamheter som ingår i skuldsatta företag vars ekonomiska situation är betydligt mindre allvarlig än de företags ekonomiska situation som är i konkurs eller föremål för konkursliknande förfaranden, och där förvärvaren faktiskt återupptagit verksamheten, utan något väsentligt produktionsavbrott, med konkreta utsikter att återuppta verksamheten, vilket i detta fall särskilt skulle styrkas av den omständigheten att företaget underställde CIPI saneringsprogram för att denna organisation skulle fastställa att företaget är krisdrabbat och medge att placera de anställda under CIGS.

13 Pretore di Lecce har till följd härav beslutat att förklara målet vilande och att i begäran om förhandsavgörande ställa följande fråga till domstolen:

"a) Skall bestämmelserna i direktiv nr 77/187 (särskilt artikel 3.1) tolkas så att de är tillämpliga på överlåtelser av företag, verksamheter och delar av verksamheter till en annan arbetsgivare till följd av sedvanlig överlåtelse eller fusion, också när föremålet för överlåtelsen är ett företag eller en produktionsenhet som förklarats vara krisdrabbat med tillämpning av bestämmelserna i artikel 47.5 i den italienska lagen nr 428 av den 29 december 1990?

b) Eller skall tvärtom det undantag från tillämpligheten av bestämmelserna i direktiv nr 77/187 som fastställts i domstolens praxis, då överlåtelsen gäller ett företag som är försatt i konkurs eller föremål för konkursliknande åtgärder och där beslut inte tagits om att fortsätta driften, även anses omfatta de fall där överlåtelsen avser företag, verksamheter eller produktionsenheter (vilka inte är försatta i konkurs eller föremål för konkursliknande åtgärder) som i enlighet med den italienska föreskriften, artikel 47.5 i lag nr 428/1990) förklarats vara krisdrabbade?"

Möjligheterna att uppta begäran om förhandsavgörande till prövning

14 Fiat Geotech och Fiat Hitachi har anfört att den begäran om förhandsavgörande som ingivits av den nationella domstolen av tre skäl inte kan upptas till prövning. Till en början är den inte relevant för att besvara parternas yrkanden och argumentation inför den nationella domstolen, i vilka det fackliga avtalets giltighet bestridits med hänvisning till ett antal bestämmelser i nationell rätt, som ligger utanför direktivets tillämpningsområde. Därtill har begäran om förhandsavgörande ingivits

ex officio av den nationella domstolen, vilket strider mot tillämpliga nationella bestämmelser. Slutligen kan den nationella domstolen i varje fall inte tillämpa direktivets bestämmelser på tvisten i den nationella domstolen, eftersom endast enskilda är parter i denna.

15 Vad gäller det första av dessa argument skall först erinras att det enligt fast rättspraxis uteslutande ankommer på de nationella domstolarna, som handlägger målen och ansvarar för att avgöra dem slutligt, att med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som om de frågor som förs vidare till domstolen är av betydelse. Avvisning av en begäran om förhandsavgörande som ingivits av en nationell domstol kan ske om det tydligt framgår att den tolkning av gemenskapsrätten eller den prövning av om en regel i gemenskapsrätten är giltig, som begärts av denna domstol inte har något samband med vare sig verkliga förhållanden eller målet inför den nationella domstolen (se särskilt dom av den 3 mars 1994, Eurico Italia m. fl., C-332/92, C-333/92, C-335/92, Rec. s. I-711, punkt 17). I detta fall saknar den begärda tolkningen av gemenskapsrätten som begärts av den nationella domstolen uppenbarligen inte tydlig anknytning till den omtvistade saken i målet inför den nationella domstolen, eftersom tillämpningen av en nationell bestämmelse som åberopats av svarandena i målet inför den nationella domstolen är avhängig av denna tolkning.

16 Vad avser den andra av dessa invändningar räcker det att erinra om att, alltjämt enligt domstolens fasta praxis, (se särskilt domen i ovannämnda mål Eurico Italia m. fl., punkt 13) med stöd av kompetensfördelningen mellan denna och de nationella domstolarna, ankommer det inte på domstolen att pröva huruvida beslutet att anhängiggöra begäran om förhandsavgörande vid domstolen fattats i enlighet med nationella organisatoriska och processrättsliga regler.

17 I fråga om den tredje invändningen, som överensstämmer med de tvivel som kommissionen uttryckt i sitt yttrande angående direktivets tillämplighet i målet inför den nationella domstolen, skall det betonas att om domstolen upprepade gånger fastställt att en enskild person inte självständigt genom ett direktiv kan åläggas förpliktelser och ett direktiv alltså inte som sådant kan åberopas gentemot denne, så har den också (se särskilt dom av den 14 juli 1994, Faccini Dori, C-91/92, Rec. s. I-3325, punkt 20) fastställt att vid tillämpningen av nationell rätt, vare sig det rör

sig om rättsregler som härrör från tiden före eller efter direktivet, skall den nationella domstol som skall tolka den i största möjliga utsträckning göra detta i ljuset av direktivets text och syfte för att uppnå de resultat som åsyftas med direktivet och för att handla i enlighet med artikel 189 tredje stycket i fördraget (domen i ovannämnda mål Faccini Dori, punkt 26).

18 I målet inför den nationella domstolen försöker denna bedöma hur nationell rätt, särskilt artikel 2112 i civillagen, skall tillämpas för att stå i överensstämmelse med direktivet.

19 Begäran om förhandsavgörande kan således upptas till prövning.

I sak

20 Av motiven till beslutet om att begära ett förhandsavgörande framgår att Pretore di Lecce med sin fråga önskar veta om direktivet är tillämpligt på överlåtelser av företag som befunnits vara krisdrabbade i enlighet med artikel 2.5 c i 1977 års lag.

21 Sökandena i målet inför den nationella domstolen och kommissionen har hävdat att de företag som på detta sätt befunnits krisdrabbade omfattas av direktivets tillämpningsområde. De har gjort gällande att enligt domstolens praxis, särskilt dom av den 25 juli 1991, D'Urso m. fl. (C-362/89, Rec. s. I-4105), är det avgörande kriteriet, för att avgöra om en företagsöverlåtelse som skett inom ramen för ett administrativt eller juridiskt förfarande faller inom direktivets tillämpningsområde, syftet med det ifrågavarande förfarandet. De har hävdat att om syftet med förfarandet är en likvidation av överlåtarens egendom är direktivet inte tillämpligt. Om å andra sidan syftet med förfarandet är att fortsätta överlåtarens verksamhet är direktivet tillämpligt. Sökandena i målet inför den nationella domstolen och kommissionen

har således gjort gällande att företag som — i den mening som avses i 1977 års lag — förklarats vara krisdrabbade och vars fortsatta drift kan förutses, är företag vars ekonomiska situation är mindre allvarlig än den som de företag som är försatta i konkurs eller föremål för konkursliknande förfaranden som syftar till en avveckling av företaget befinner sig i.

22 Fiat Hitachi och Fiat Geotech har å sin sida hävdat att domstolen, särskilt i domarna av den 7 februari 1985, Abels (135/83, Rec. s. 469) och ovan nämnda D'Urso m. fl., har uteslutit de företag som är föremål för förfaranden som syftar till att tillgodose andras intressen än överlåtarens eller förvärvarens, såsom företagets fordringsägare, från direktivets tillämpningsområde. Enligt dem är detta fallet vad gäller de företag som i den mening som avses i 1977 års lag är krisdrabbade, eftersom en överlåtelse av dessa inte låter sig göra genom en enkel frivillig uppgörelse mellan överlåtaren och förvärvaren, utan skall ske i samband med administrativa åtgärder och ett fackligt godkännande.

23 I andra hand har företagen gjort gällande att artikel 47.5 i 1990 års lag utgör en bestämmelse som är mer gynnsam för arbetstagarna i den mening som avses i artikel 7 i direktivet. Enligt företagen främjas i artikel 47.5 i 1990 års lag överlåtelser av företag och möjligheterna till uppsägningar begränsas, och på så sätt skyddas löntagarnas anställningar i enlighet med direktivets syften.

24 Domstolen har redan påpekat att för att bedöma om en överlåtelse av ett företag som är föremål för ett administrativt eller juridiskt förfarande faller inom direktivets tillämpningsområde är det avgörande kriteriet att beakta syftet med det aktuella förfarandet (ovan nämnda dom D'Urso m. fl., punkt 26).

25 Som kommissionen och sökandena i målet inför den nationella domstolen har hävdat följer det av domstolens praxis att direktivet inte är tillämpligt på överlåtelser som skett inom ramen för förfaranden som syftar till en likvidation av överlåtarens egendom, såsom konkursförfarandet (se ovan nämnda dom Abels) eller det förfarande som i italiensk rätt benämns tvångsmässig administrativ likvidation (se ovan

nämnda dom D'Urso m. fl.), medan det däremot är tillämpligt på överlåtelser av företag som är föremål för förfaranden som har till syfte att fortsätta företagets verksamhet, som förfarandet "surséance van betaling" i nederländsk rätt (ovan nämnda dom Abels) eller det förfarande som i italiensk rätt benämns extraordinärt administrativt förfarande för stora företag i kris, då det har beslutats att företagets verksamhet skall fortsätta — så länge som detta senare beslut gäller (se ovan nämnda dom D'Urso m. fl.).

26 Av beslutet om hänskjutande och de skriftliga svarsinlagor som ingivits avseende frågor som domstolen ställt framgår att det beslut genom vilket ett företag förklaras vara krisdrabbat syftar till att möjliggöra en rekonstruktion av företagets ekonomiska förhållanden och i synnerhet till att behålla de anställda. CIPI: s beslut att förklara ett företag krisdrabbat, som vilar på bedömningar som är av såväl ekonomisk som social natur, är således avhängigt av att en saneringsplan föreläggs som skall innehålla åtgärder som syftar till att lösa anställningsproblemen. Detta beslut att förklara ett företag krisdrabbat ger företaget tillfälligt hjälp från CIGS som tar över ansvaret för löneutbetalningarna till alla eller vissa av de anställda.

27 Den nationella domstolen har gjort förtydligandet att de företag som av CIPI förklarats vara krisdrabbade är företag vars ekonomiska situation medger fortsatt drift utan större avbrott i produktionen och för vilka det finns konkreta utsikter för en rekonstruktion.

28 Följaktligen är ett företag som befunnits vara krisdrabbat föremål för ett förfarande som långtifrån syftar till att avveckla företaget, utan som istället syftar till att hjälpa det att fortsätta bedriva sin verksamhet i avsikt att detta senare självständigt återupptar verksamheten.

29 I motsats till konkursförfarandet och liknande förfaranden innebär förfarandet då ett företag förklaras vara krisdrabbat inte någon juridisk kontroll eller någon administrativ åtgärd avseende företagets ekonomi och heller inte uppskov med betalningar.

30 Förfarandets ekonomiska och sociala mål kan varken förklara eller rättfärdiga att ett företags anställda berövas de rättigheter direktivet ger dem vid en överlåtelse av hela eller delar av det ifrågavarande företaget (se analogivis ovan nämnda dom D'Urso m. fl., punkt 32).

31 Den omständighet som svarandena i målet inför den nationella domstolen angivit i sitt yttrande, nämligen att tillämpningen av bestämmelserna i artikel 47.5 i 1990 års lag är underordnad ett godkännande från de anställdas representanter angående det förhållandet att anställningarna — om än till viss del — skall bestå, medför inte heller den att reglerna i direktivet inte skall tillämpas på företagsöverlåtelsen.

32 Domstolen har redan i domen i ovannämnda mål D'Urso m. fl., punkt 11, angivit att dessa regler skall vara att betrakta som tvingande i den meningen att det inte är tillåtet att avvika från dem på ett sätt som är ofördelaktigt för de anställda och att som en följd av detta skall inte säkerställandet av de rättigheter som de anställda givits genom direktivet vara beroende av samtycke från vare sig överlåtaren eller förvärvaren, inte heller från de anställdas representanter, eller de anställda själva. I de sistnämndas fall gäller den enda reservationen att de har möjlighet att frivilligt besluta att efter en överlåtelse inte fortsätta anställningsförhållandet med den nye arbetsgivaren. Domstolen har under punkt 17 i samma dom förtydligat att direktivets regler gäller alla, däri inbegripet de anställdas fackföreningsrepresentanter, vilka inte genom avtal som slutits med överlåtaren eller förvärvaren kan avvika från dem.

33 Det är slutligen omöjligt att anse att en bestämmelse som den i artikel 47.5 i 1990 års lag, som resulterar i att ett företags anställda berövas de garantier som de givits

genom direktivet, är en bestämmelse som är mer gynnsam för de anställda i den mening som avses i artikel 7 i detta direktiv.

34 För övrigt har domstolen redan förkastat denna typ av argumentation i den ovan nämnda domen D'Urso m. fl., punkterna 18 och 19. I det målet hävdades att en tolkning av direktivet som innebar ett hinder mot att bibehålla övertaliga anställda i överlåtarens tjänst skulle kunna vara mindre gynnsam för dessa, antingen för att en potentiell förvärvare kunde bli avskräckt från att förvärva företaget om han vore tvungen att behålla övertalig personal från det överlåtna företaget, eller för att denna personal skulle sägas upp och på så sätt förlora de förmåner som den i förekommande fall kunde ha haft om anställningsförhållandena med överlåtaren fortsatt.

35 Domstolen har mot denna argumentation erinrat om att enligt direktivets artikel 4.1 förbjuds överlåtelser som i sig utgör skäl för uppsägning från överlåtarens eller förvärvarens sida, men att å andra sidan anges i direktivet att "den skall dock inte hindra uppsägningar som sker av ekonomiska, tekniska eller organisatoriska skäl där förändringar i arbetsstyrkan ingår". Domstolen har tillagt att direktivet inte heller hindrar att en nationell reglering, för att på varje sätt undvika uppsägningar, innehåller bestämmelser som gynnar överlåtaren och som gör det möjligt för denne att minska eller komma ifrån de omkostnader som hänför sig till övertalig personal och att dessa regler efter en överlåtelse gäller till förmån för förvärvaren.

36 Till följd härav skall den fråga som ställts i begäran om förhandsavgörande besvaras sålunda att direktivet är tillämpligt på överlåtelser av företag som befunnits vara krisdrabbade i enlighet med artikel 2.5 c i 1977 års lag.

Rättegångskostnader

37 De kostnader, som har förorsakats Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående den fråga, som genom beslut av den 2 december 1993 förts vidare av Pretore di Lecce — följande dom:

Rådets direktiv nr 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter, är tillämpligt på överlåtelser av företag som förklarats vara krisdrabbade i enlighet med artikel 2.5 c i den italienska lagen nr 675 av den 12 augusti 1977.

Puissochet Moitinho de Almeida Gulmann

Jann Sevón

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 7 december 1995.

R. Grass

Justitiesekreterare

J.-P. Puissochet

Tillförordnad ordförande på femte avdelningen